

ΠΑΙΔΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

Ειδική Θεματική Δραστηριότητα

Β' τάξης Τομέα Υγείας του 2^{ου} ΕΠΑ.Λ. Αμαλιάδας.

Υποομάδα 1 «**A-B-Γ**» με θέμα : «**Ποια είναι η εξέλιξη του παιδικού σχεδίου;**».

Οκτώβριος 2012 – Μάιος 2013

«Εξέλιξη του παιδικού σχεδίου στην προσχολική ηλικία»

Συμμετέχοντες:

- Αλεξοπούλου Ουρανία
- Αντωνακοπούλου Μαρία
- Γιαννικοπούλου Μάρθα
- Δημοπούλου Δήμητρα
- Ευθυμιοπούλου Ευγενία

Επιβλέποντες Καθηγητές: Αντωνοπούλου Αντωνία ΠΕ 18.33
Συριοπούλου Δήμητρα ΠΕ 18.33

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την υπεύθυνη και Πρόεδρο της Παπαχριστοπούλειου Δημοτικής Βιβλιοθήκης του Δήμου Ήλιδας κ^α Εύη Πάλλα και τον υπεύθυνο ζωγράφο του τμήματος ζωγραφικής κ^ο Kristo Derfin Hasa, για την ξενάγηση στο χώρο και την επίδειξη διάφορων υλικών και τεχνικών ζωγραφικής.

Περιεχόμενα

1.	Πρόλογος	5
2.	Στόχοι	5
3.	Μέθοδος – Τεχνική	5
4.	Πόροι, υλικά, εξοπλισμός	6
5.	Ερευνητικό ερώτημα	6
6.	Κυρίως εργασία	6
6.1	Εισαγωγή	6
6.2	Μουτζούρωμα	9
6.3	Ηανθρώπινη φιγούρα.....	13
6.4.	Και όμως ζωγραφίζουν	16
6.5.	Από το μουτζούρωμα στο σχέδιο (4-7 ετών)	21
7.	Δραστηριότητες	22
7.1.	Δραστηριότητα 1	22
7.2.	Δραστηριότητα 2	22
7.3	Δραστηριότητα 3	23
8.	Επίλογος	24
9.	Βιβλιογραφία	25
10.	Παράρτημα	26

1. Πρόλογος

Η ομάδα μας ανέλαβε να βρει πληροφορίες για την εξέλιξη του παιδικού σχεδίου των παιδιών στη προσχολική ηλικία. Βρήκαμε πληροφορίες από το διαδίκτυο και από διάφορα βιβλία. Επίσης κάναμε μια επίσκεψη στην Παπαχριστοπούλειο Δημοτική βιβλιοθήκη του Δ. Ήλιδας (Αμαλιάδα) και μας έδειξαν τεχνικές ζωγραφικής και υλικά.

2. Στόχοι

Οι στόχοι μας είναι:

- να μάθουμε να συνεργαζόμαστε, να συζητούμε, να εκφραζόμαστε, να ακούμε, να επικοινωνούμε, να κάνουμε έρευνα σε ότι μας απασχολεί και να μαθαίνουμε νέα πράγματα.
- Να μάθουμε πώς εξελίσσεται το παιδικό σχέδιο στην προσχολική ηλικία?

3. Μέθοδος – Τεχνική

Καταιγισμός ιδεών

Συζήτηση

Έρευνα πεδίου

Πειραματική μέθοδος - Καλλιτεχνικές συνθέσεις

Βιβλιογραφική έρευνα - Άρθρα

Χρήση Διαδικτυακών βάσεων

Διδακτική Επίσκεψη

4. Πόροι, υλικά, εξοπλισμός

- Φωτοτυπικό χαρτί
- Είδη αρχειοθέτησης (ντοσιέ – φάκελοι)- CD
- Η/Υ – εργαστήριο πληροφορικής
- Οθόνη, μηχανή προβολής-φορητός υπολογιστής
- Τέμπρες, δακτυλομπογιές, μαρκαδόροι, νερομπογιές
- Πινέλα, κεριά, καλαμάκια, σκοινάκι.

5. Ερευνητικό ερώτημα: «Ποια είναι η εξέλιξη του παιδικού σχεδίου;»

6. Κυρίως εργασία

6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σχέδιο στο παιδί εξελίσσεται συγχρόνως με την γλώσσα και την γραφή. Το παιδικό εικαστικό έργο περνάει από ορισμένα χαρακτηριστικά στάδια. Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν πώς η εικαστική εξέλιξη του παιδιού αρχίζει από το μουντζούρωμα.

Όταν το παιδί σταθεί στα πόδια του τότε αρχίζει να κρατάει το μολύβι στα χέρια του χωρίς να σηκώνει το χέρι του «κάνει τις πρώτες μουντζούρες στην ηλικία 1 ½ έως 2 ½ χρονών περίπου και εκφράζει την προβολή του σώματος .

Το παιδί κάνει παλινδρομικές κινήσεις που γίνονται από δεξιά προς τα αριστερά και στο κέντρο. Στην αρχή το παιδί μουντζουρώνει γιατί το ευχαριστεί αυτή η δραστηριότητα, αλλά αργότερα το παιδί συνειδητοποιεί και γράφει. Ο χαρακτήρας του μουντζουρώματος είναι καθαρά εξπρεσιονιστικός γιατί το παιδί με το μουντζούρωμα εκδηλώνει την περιέργειά του για την καταγραφή της κίνησης, τη χαρά ή την οργή του. Στην συνέχεια το παιδί προεκτείνει τη μουντζούρα έξω από το χαρτί, τους τοίχους, πάνω του, ή οτιδήποτε βρει κοντά του.

Η ζωγραφική με κάθε είδους υλικά αποτελεί μια από τις πιο συνηθισμένες, αν όχι από τις πιο αγαπημένες, δραστηριότητες των παιδιών. Συγκεντρωμένοι στην κόλλα μπροστά τους, οι μικροί καλλιτέχνες αρπάζουν το μολύβι ή τον μαρκαδόρο και με σιγουριά, σχεδιάζουν τον δικό τους κόσμο. Δεν τους προβληματίζει, ούτε τους αγχώνει αν θα είναι σωστές οι φόρμες και τα σχήματα.

Εκφράζουν με τον δικό τους τρόπο αυτό που αντιλαμβάνονται, αυτό που βλέπουν, αυτό από το οποίο επηρεάζονται και αυτό έχει σημασία.

Γι' αυτό το λόγο ακριβώς, το παιδικό σχέδιο αποτελεί μια κρυφή γλώσσα για το παιδί, το οποίο εκφράζεται περισσότερο με το σχέδιο, το παιχνίδι και τα όνειρα, και λιγότερο με την ομιλία. Δεν είναι τυχαίο που οι ψυχολόγοι και οι νευρο-ψυχίατροι χρησιμοποιούν το σχέδιο κατεξοχήν ως μέσο για να ερευνήσουν τα προβλήματα που πιθανόν προκύπτουν κατά την ανάπτυξη του παιδιού.

Στη φωτογραφία βλέπουμε το σχέδιο ενός παιδιού με τραυματική εμπειρία.

Επίσης, όταν τα παιδιά δέχονται πιέσεις από το οικογενειακό αλλά και το σχολικό περιβάλλον είτε ζουν έντονες καταστάσεις, αυτό μπορεί να επηρεάσει άμεσα και αρνητικά το σχέδιό τους γιατί η ζωγραφική είναι η καλύτερη έκφραση των συναισθημάτων τους. Τα παιδιά δεν μπορούν εύκολα να εκφράσουν λεκτικά τα συναισθήματά τους. Σπάνια θα ακούσουμε ένα παιδί να λέει: «Είμαι πολύ θυμωμένος (η) γιατί...» ή «Είμαι πολύ χαρούμενος (η) γιατί...». Το βλέπουμε μόνο στις αντιδράσεις τους, στον εκνευρισμό τους, στο γέλιο ή το κλάμα τους. Η ζωγραφική μπορεί να καταγράψει κάθε τους εσωτερικό πόνο ή χαρά.

Το παιδικό σχέδιο μας αφηγείται μια ιστορία με εικόνες-σύμβολα, μας αποκαλύπτει την ψυχολογική ιδιομορφία του κάθε παιδιού, την νοητική εξέλιξη αλλά και το περιβάλλον στο οποίο ζει. Σε αντίθεση με τον ενήλικα καλλιτέχνη, ο οποίος εκφράζει μέσα από το έργο του κυρίως την κοινωνία, το παιδί εκφράζει με το

σχέδιο του, τον εαυτό του. Για να το κατανοήσουμε όμως, πρέπει να σκεφτούμε έξω από το σύστημα της δικής μας ενήλικης λογικής σκέψης και να αποκωδικοποιήσουμε τα σύμβολα του κάθε σχεδίου. Είναι μάλιστα εντυπωσιακή η οικουμενικότητα αυτών των συμβόλων. Διαχρονικά οι έρευνες έχουν δείξει ότι η αποκωδικοποίηση αυτή, παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά παγκοσμίως.

Τα πολύ μικρά παιδιά ξεκινούν το ταξίδι τους πάνω στο χαρτί με απλές, μη ελεγχόμενες μουτζούρες αρχικά, δοκιμάζοντας τα χρώματα αλλά και τη δεξιότητα στα χέρια τους. Ενθουσιάζονται με το αποτέλεσμα και συνεχίζουν τις γραμμές που σταδιακά αρχίζουν να τις ελέγχουν και να τις βαφτίζουν: «Έφτιαξα ένα δένδρο, ένα δρόμο, τη μαμά μου, το σπίτι μου». Τα παιδιά σ' αυτήν την ηλικία δεν «αναπαριστούν» αυτά που βλέπουν δεν έχουν εξασκηθεί να το κάνουν άλλωστε, αλλά μόνο τα «συμβολίζουν».

Δεν απογοητεύουμε ποτέ ένα παιδί γιατί δε «ζωγράφισε σωστά» ή γιατί έβαλε μπλε χρώμα στον ήλιο ή έβαψε πορτοκαλί τα μαλλιά της μαμάς.

Πιθανόν να τα επέλεξε τυχαία, ίσως και να μην είχε άλλα χρώματα εκείνη τη στιγμή. Εμείς οφείλουμε να τα αφήνουμε να εκφράζονται ελεύθερα για να νιώσουν έτσι σιγουριά, ηρεμία και αυτοπεποίθηση. Έτσι δε θα έχουν ποτέ αναστολές όταν θέλουν να «μας πουν κάτι».

6.2 Μουτζούρωμα

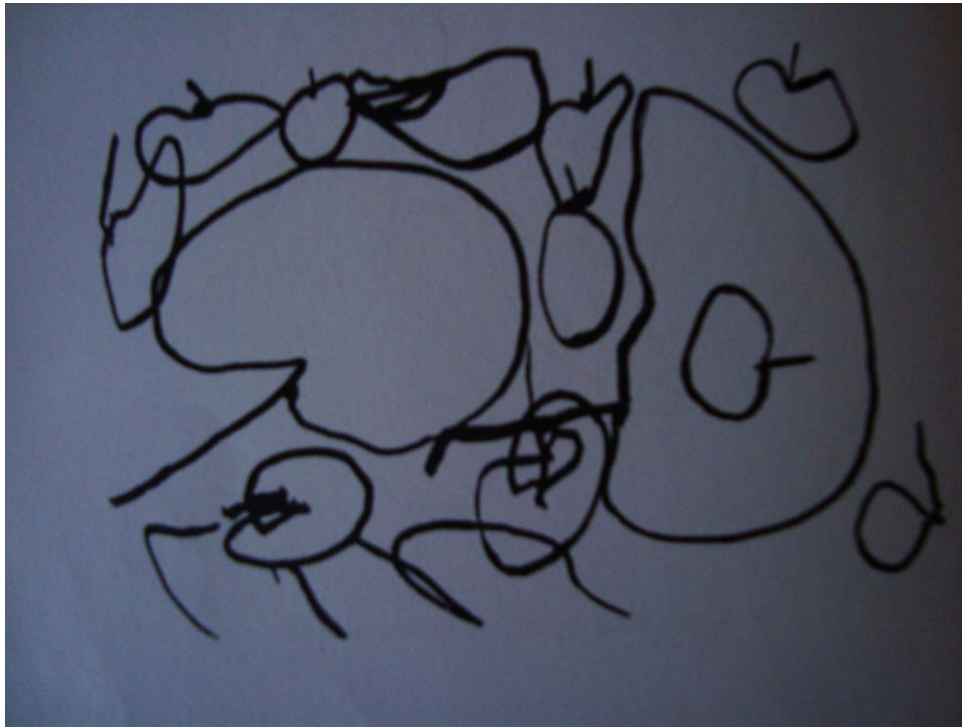
Το παιδί στην αρχή μουτζουρώνει, διότι εκδηλώνει την περιέργεια του ενώ παράλληλα απολαμβάνει την απτή απόδειξη της παρουσίας του. Το μουτζούρωμα δεν είναι παρά η έκφραση ενός ιδιαίτερου για κάθε άτομο, βιοψυχικού ρυθμού, και εμφανίζεται μαζί με τα πρώτα βήματα και την αίσθηση της ισορροπίας. Το μουτζούρωμα, που στην αρχή γίνεται μόνο για την ηδονή της κίνησης, είναι πάνω απ' όλα κινησιακή δραστηριότητα. Μόνο αργότερα, όταν το παιδί παρατηρεί ότι η κίνηση παράγει κάποιο ίχνος, θα ξαναρχίσει αυτή τη φορά για την ικανοποίηση που του δίνει το αποτέλεσμα. Προεκτείνει τη δραστηριότητα του και έξω από το χαρτί, στους τοίχους, πάνω του και σε οτιδήποτε βρίσκεται κοντά του, συμβολική πράξη της κατάκτησης του ενήλικου κόσμου που θαυμάζει. Η αποφασιστική στιγμή είναι όταν το παιδί ανακαλύψει την αιτιακή σχέση ανάμεσα στην κίνηση του μουτζουρώματος και την διατήρηση του ίχνους. Πρόκειται για την απαρχή της θεληματικής γραφικής. Εξάλλου σε σχέση με το ίχνος, έχουν προηγηθεί άλλα παιχνίδια και ανακατώματα που προκάλεσαν στο παιδί έντονη ευχαρίστηση ακολουθούμενη συχνά από επιπλήξεις των γονιών. Η ικανοποίηση του μουτζουρώματος, και ακόμη περισσότερο του ανακατώματος, «εγγράφεται στις πιο στοιχειώδεις νομοτέλειες της ενστικτώδους ζωής». Αντίστοιχη στο σαδιστικό - πρωκτικό στάδιο και ανταποκρίνεται σε μια βίαιη εκφόρτωση επιθετικότητας. Η κηλίδα προηγείται σε σχέση με την γραμμή για λόγους και ψυχολογικούς και τεχνικούς. Η εξέλιξη του

μουτζουρώματος στηρίζεται στον προοδευτικό έλεγχο που αποκτά το παιδί πάνω στην κινησιακή του δραστηριότητα. Η παραγωγή «μικρών γραμμών που επαναλαμβάνονται και αλληλεπικαλύπτονται» , «τοπικών διαγραμμάτων», δηλώνει την απόκτηση του απλού ελέγχου ή ελέγχου του σημείου εκκίνησης. Το παιδί ευχαριστείται πολύ χαράζοντας αυτές τις γραμμές όπως και ανεβοκατεβάζοντας το μολύβι ρυθμικά. Στην ηλικία αυτή, μιας και δεν έχουμε ολοκληρωμένα σύμβολα, μπορούμε να παρατηρήσουμε το πώς κρατάει το παιδί το μολύβι (και να του δείξουμε παράλληλα να κάθετα σωστά και να μη σκύβει), την κάλυψη της κόλλας (μια κόλλα γεμάτη φανερώνει περισσότερη εξωστρέφεια από μια κόλλα λιγότερο γεμάτη), την πίεση στον τρόπο σχεδίασης (ανάλαφρος τρόπος σχεδίασης : πιθανότητα εκδήλωσης εσωστρέφειας και ντροπαλότητας) καθώς και το είδος των γραμμών. Η επιλογή των χρωμάτων επίσης έχει μεγάλη σημασία.

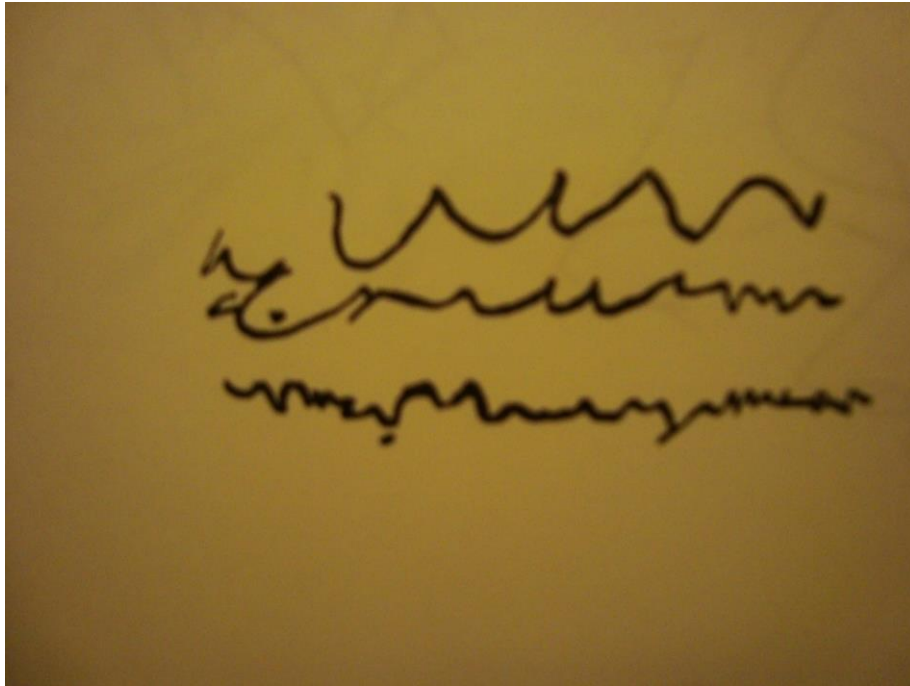
Η **Mart Benson** (Μάρτ Μπερτσόν) διακρίνει 3 στάδια μουντζουρώματος: α) Φυτικό-κινητικό στάδιο (18 μηνών περίπου) κατά το οποίο το μολύβι δεν ξεκολλάει από το χαρτί.

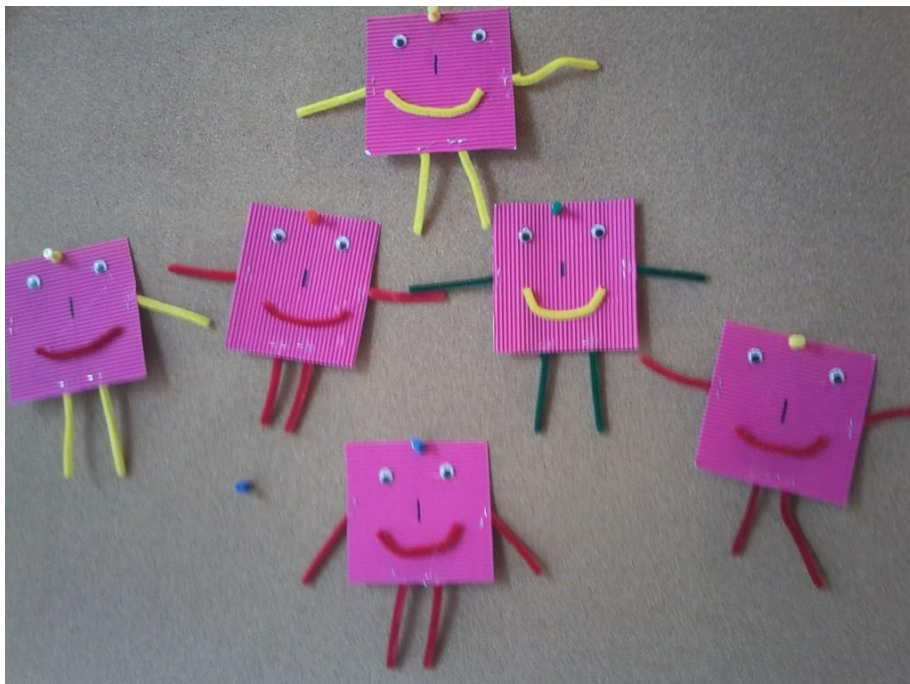
β) Αναπαραστατικό στάδιο (2-3 χρονών) κατά το οποίο το παιδί «σηκώνει» το μολύβι και φτιάχνει στο χαρτί, με ασυνεχείς γραμμές, σημαδάκια που το ίδιο εξηγεί ως μορφές ανθρώπων ή πραγμάτων.

γ) Επικοινωνιακό στάδιο (3-4 χρονών). Οπού το παιδί προσπαθεί να μιμηθεί τη γραφή του ενήλικου. Σ' αυτό το στάδιο ξεφεύγει από τις κυκλικές φόρμες και δημιουργεί τη φανταστική, συνεχή «σαν δόντια πριονιού», γραμμή.

Αργότερα θα χαράξει την ευθεία και σε ηλικία 5 χρονών περίπου θα σχηματίσει το τετράγωνο σχήμα.

Το παιδί μαθαίνει να συνδυάζει τις φιγούρες, όπως κύκλοι που εφάπτονται εξωτερικά, κυκλικές μορφές που περικλείουν άλλες, τεμνόμενα ωσειδή σχήματα π.χ. το ανθρωπάκι με το σώμα και τα τέσσερα άκρα του. Πρόκειται για μια σύνθεση από δυο παλιότερες μορφές που γεννά την εικόνα του ανθρώπου-γυρίνου και τους εφάπτομένους κύκλους που επιτρέπουν στο παιδί να προσθέσει

σώμα στο πρόσωπο που σχεδίασε. Έτσι εξηγείται γιατί συχνά, στην αρχή το ανθρωπάκι εμφανίζεται με τα άνω άκρα του τοποθετημένα στο κεφάλι. Η εικόνα του ανθρώπου, που αποτελεί κλειδί για την αποκρυπτογράφηση της παιδικής γραφικής βρίσκεται πίσω από τα περισσότερα σχέδια.

6.3. Η ανθρώπινη φιγούρα

Είναι το κατεξοχήν σύμβολο στις παιδικές ζωγραφιές. Αναπαριστά ασυνείδητα τον εαυτό του παιδιού, την αντίληψη για το σώμα του και τις ασυνείδητες επιθυμίες του. Ένα παιδί που αναπτύσσεται αρμονικά και έχει προσαρμοστεί στο περιβάλλον του σχεδιάζει κατά κανόνα, μια φιγούρα με όλα τα μέλη του σώματος, κατάλληλα τοποθετημένα στο χώρο. Υπερβολικά μικρές φιγούρες ή απουσία βασικών μελών του σώματος αποτελούν σημάδια ανασφάλειας και χαμηλής αυτοπεποίθησης. Το μεγάλο κεφάλι μπορεί να εκφράζει την ανάγκη των παιδιών για προβολή, ενώ το πολύ μικρό ίσως αποτελεί ένδειξη κακών εμπειριών στην διαδικασία του απογαλακτισμού. Τα στοιχεία του προσώπου συγκεντρώνουν τα όργανα επικοινωνίας :

μάτια – πνευματική περιέργεια (μικρά : φόβος για επικοινωνία)
στόμα – μέσο πραγματικής και συναισθηματικής τροφής (απουσία στόματος : συναισθηματικές ελλείψεις)

λαιμός – σύνδεση λογικής και ενστίκτου (μη φυσιολογική η απουσία του σε παιδιά άνω των 10 ετών).

χέρια - εκφράζουν την επικοινωνία, (μακριά χέρια: εκφράζουν την ανάγκη επικοινωνίας)

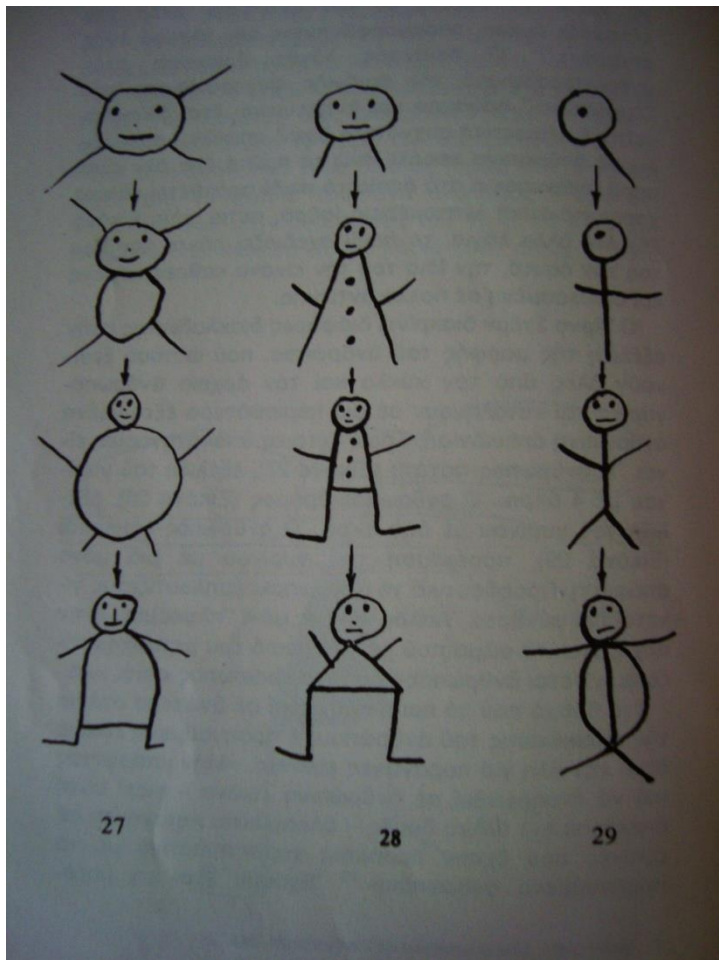
πόδια - σταθερότητα και ασφάλεια που νιώθει το παιδί (κοντά πόδια: φόβο και άμυνα σε σχέση με το περιβάλλον).

Ο **Arno Stern** (Άρνο Στέρν) διακρίνει διάφορες διακλαδώσεις στην εξέλιξη της μορφής του ανθρώπου, που ωστόσο ξεκινούν όλες από τον κύκλο και τον άνθρωπο γυρίνο και καταλήγουν σε μια περισσότερο εξελιγμένη ανθρώπινη απεικόνιση. Τρεις τέτοιες υποκατηγορίες είναι

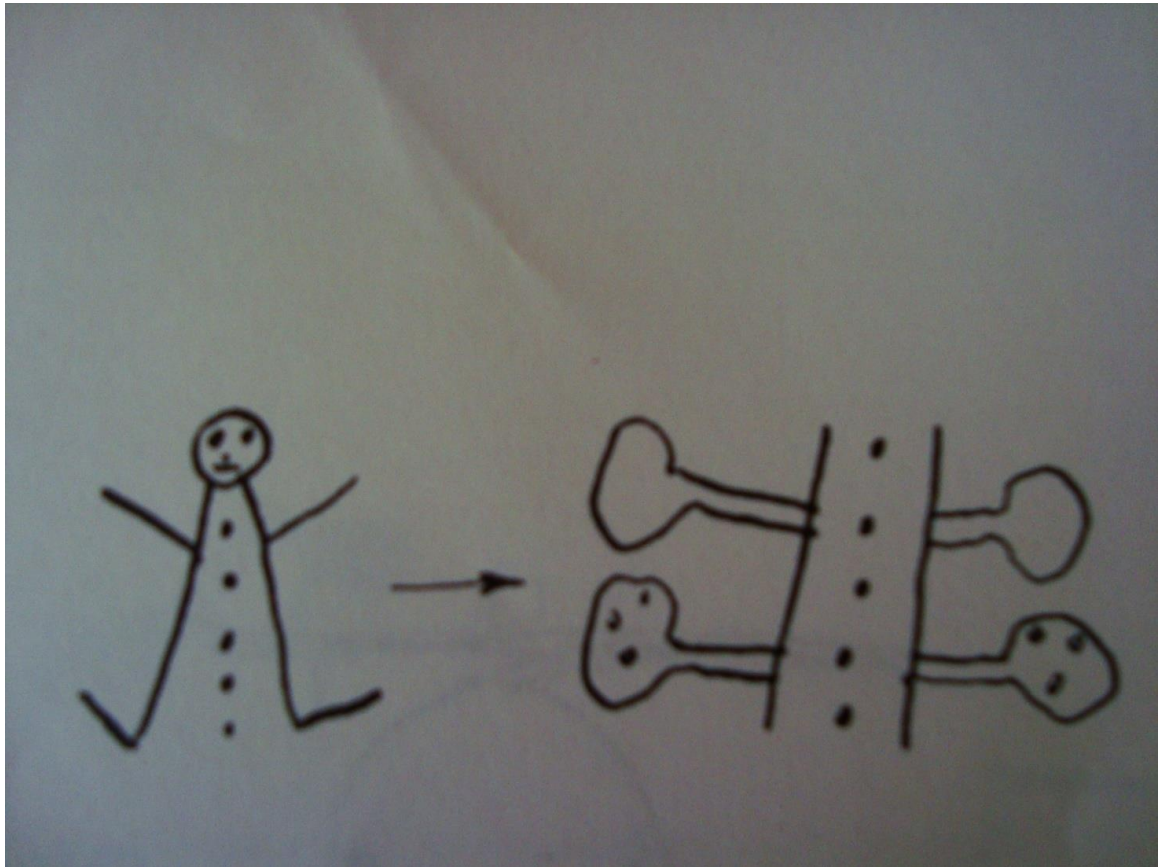
ο άνθρωπος – πατάτα εξέλιξη του γυρίνου με 4 άκρα.

Ο άνθρωπος – δρόμος εξέλιξη του γυρίνου με 2 άκρα.
Ο άνθρωπος λουλούδι προέκταση του γυρίνου με μια μόνο απόφυση.

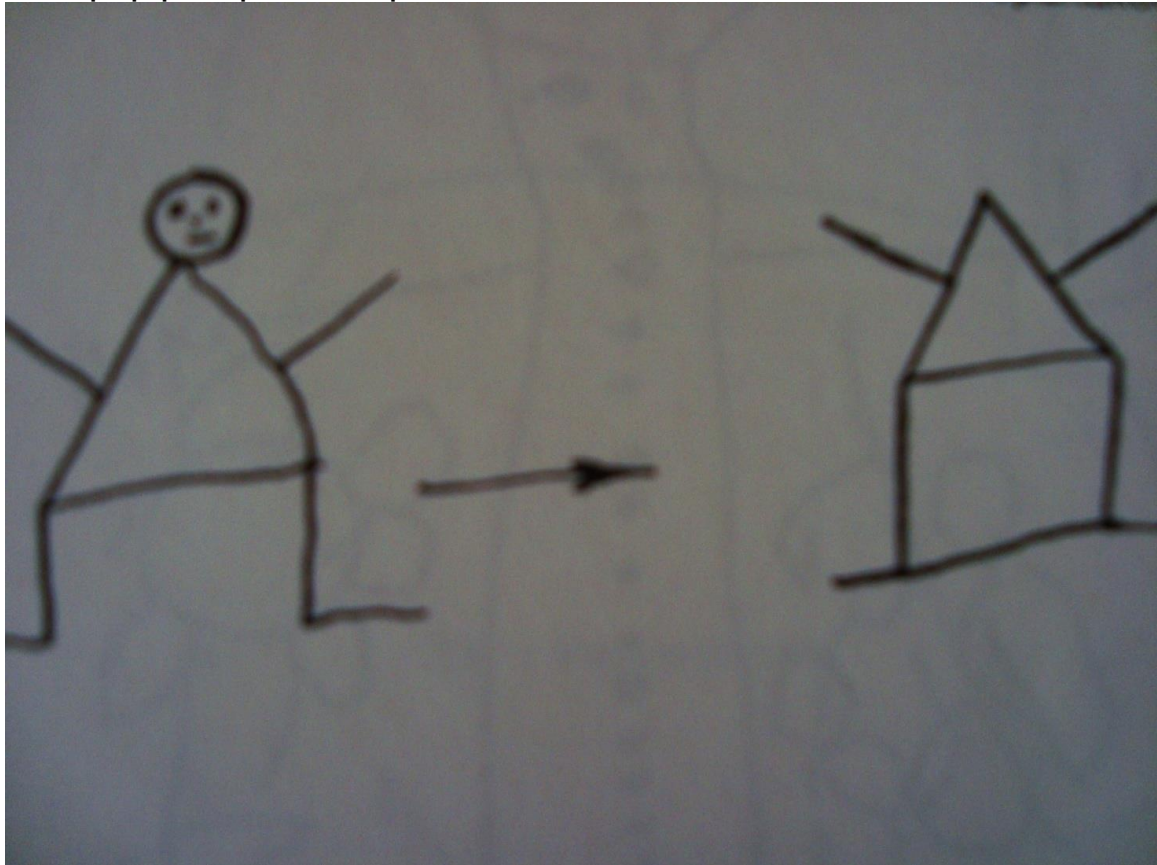
Στο βαθμό που το παιδί προχωρεί σε ανώτερα στάδια της απεικόνισης του ανθρώπου, η προηγούμενη εικόνα δίνει την ύλη για παραγωγές εικόνες. Μην μπορώντας πια να ενσαρκωθεί σε ανθρώπινη εικόνα- γιατί αυτή απέκτησε πια άλλες δομές- υλοποιείται κατά ανάγκη.

Μεταμόρφωση του ανθρωπάκου σε δρόμο

Μεταμόρφωση του ανθρωπάκου σε σπίτι

6.4. ΚΑΙ ΟΜΩΣ ΖΩΓΡΑΦΙΖΟΥΝ

Ο **Cyril Burt** διακρίνει στάδια στην εξέλιξη του παιδικού σχεδίου: Το πρώτο στάδιο καλύπτει τις ηλικίες 3 έως 5 χρονών και παρουσιάζει τέσσερις φάσεις: α) Γραμμές χωρίς σκοπό. β) Γραμμές με κάποιο σκοπό: Το παιδί εξηγεί το σχέδιο του και του δίνει ένα όνομα. γ) Γραμμές που γίνονται για να μιμηθούν κάτι. δ) Γραμμές με πιο συγκεκριμένο στόχο.

Το δεύτερο στάδιο το ονομάζει γραμμή και καλύπτει τις ηλικίες 4 έως 5 ετών: Το παιδί σιγά-σιγά ελέγχει τις γραμμές και αποδίδει πιο παραστατικά τα χεριά και τα πόδια του «ανθρωπάκου», ενώ για το κεφάλι προσχηματίζει τον κύκλο.

Το τρίτο στάδιο αφορά στα παιδιά 5 έως 6 ετών. Το κάθε παιδί σχεδιάζει αρκετά καθαρά το δικό του άνθρωπο και επιμένει πάντοτε στην ίδια φιγούρα. Ο «άνθρωπος» αυτός δεν είναι ίδιος σε όλα τα παιδιά ,αλλά υπάρχει ποικιλία.

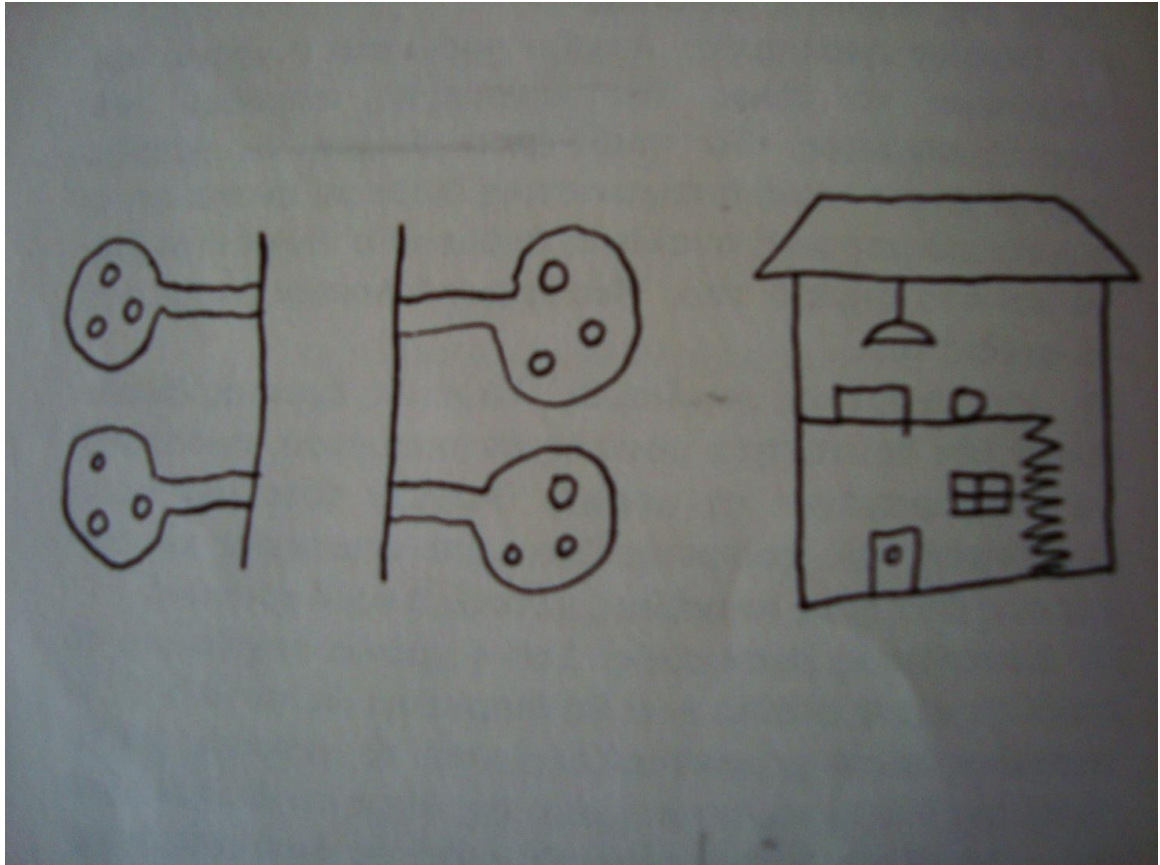
Ο **Luquet** (Λυκέ) προσδιορίζει 4 στάδια εξέλιξης της παιδικής γραφικής:

1) Τυχαίος ρεαλισμός: Αρχίζει γύρω στα 2 χρόνια και σημειώνει το τέλος της λεγομένης περιόδου του μουτζουρώματος. Το παιδί που άρχισε να χαράζει σημεία χωρίς καμιά απεικονιστική διάταξη, ανακαλύπτει τυχαία μια μορφική αναλογία ανάμεσα σε ένα αντικείμενο και στο σημείο του. Αναδρομικά λοιπόν ονοματίζει το σχέδιο του.

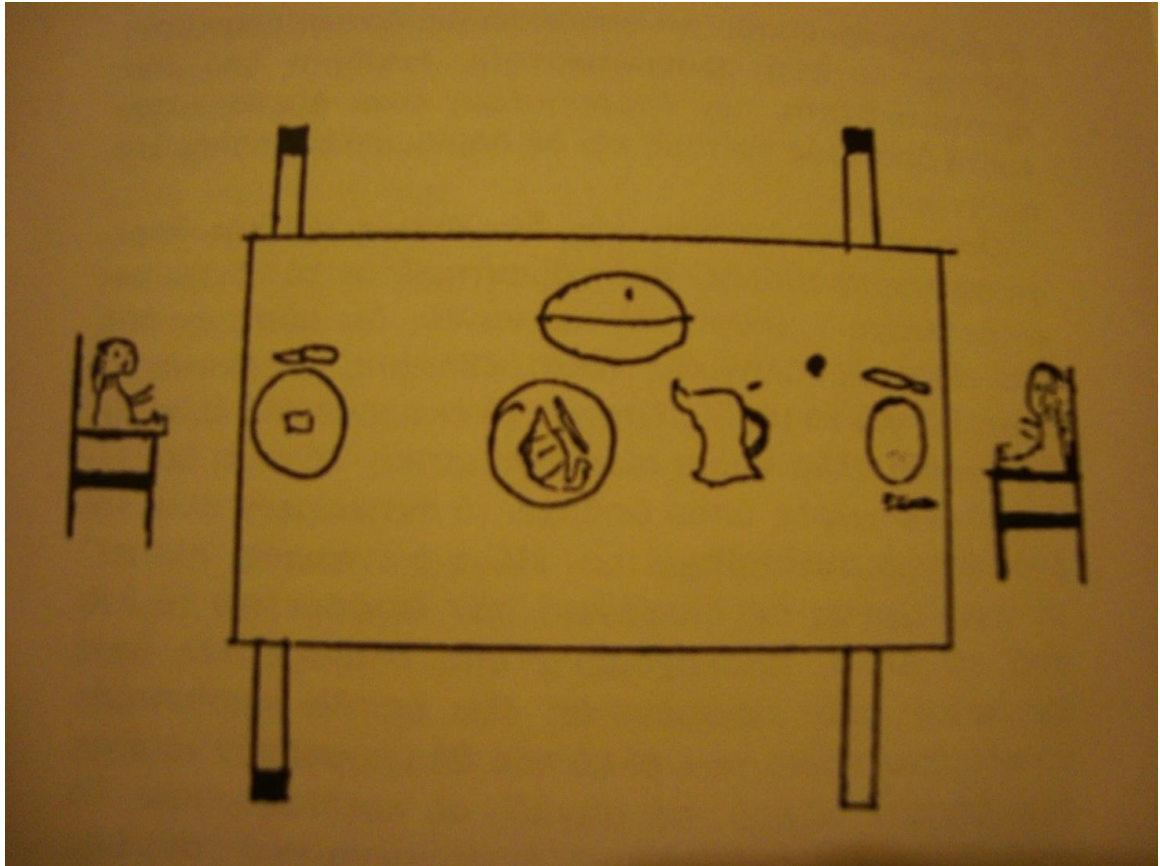
2) Αποτυχημένος ρεαλισμός: Το παιδί, έχοντας ανακαλύψει την ταυτότητα μορφής – αντικειμένου προσπαθεί να αναπαράγει την μορφή. Αρχίζει τότε μια φάση εκμάθησης που χαρακτηρίζεται από αποτυχίες και επιμέρους επιτυχίες (συνήθως μεταξύ 3 και 4 χρονών).

3) Διανοητικός ρεαλισμός : Στα 4 χρόνια αρχίζει για το παιδί το κύριο στάδιο που θα διαρκέσει ως τα 10 η 12. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι το παιδί σχεδιάζει το αντικείμενο όχι όπως το βλέπει αλλά όπως το ξέρει . Καταφεύγει γι'αυτο σε 2 μεθόδους: την επιπέδωση ή περιστροφική προβολή και την διαφάνεια που οφείλεται στο γεγονός ότι το παιδί αναμειγνύει διαφορετικές οπτικές γωνιές. Βλέπουμε έτσι το σπίτι ταυτόχρονα απέξω και από μέσα, το μωρό μέσα από την διαφανή κοιλιά της μητέρας

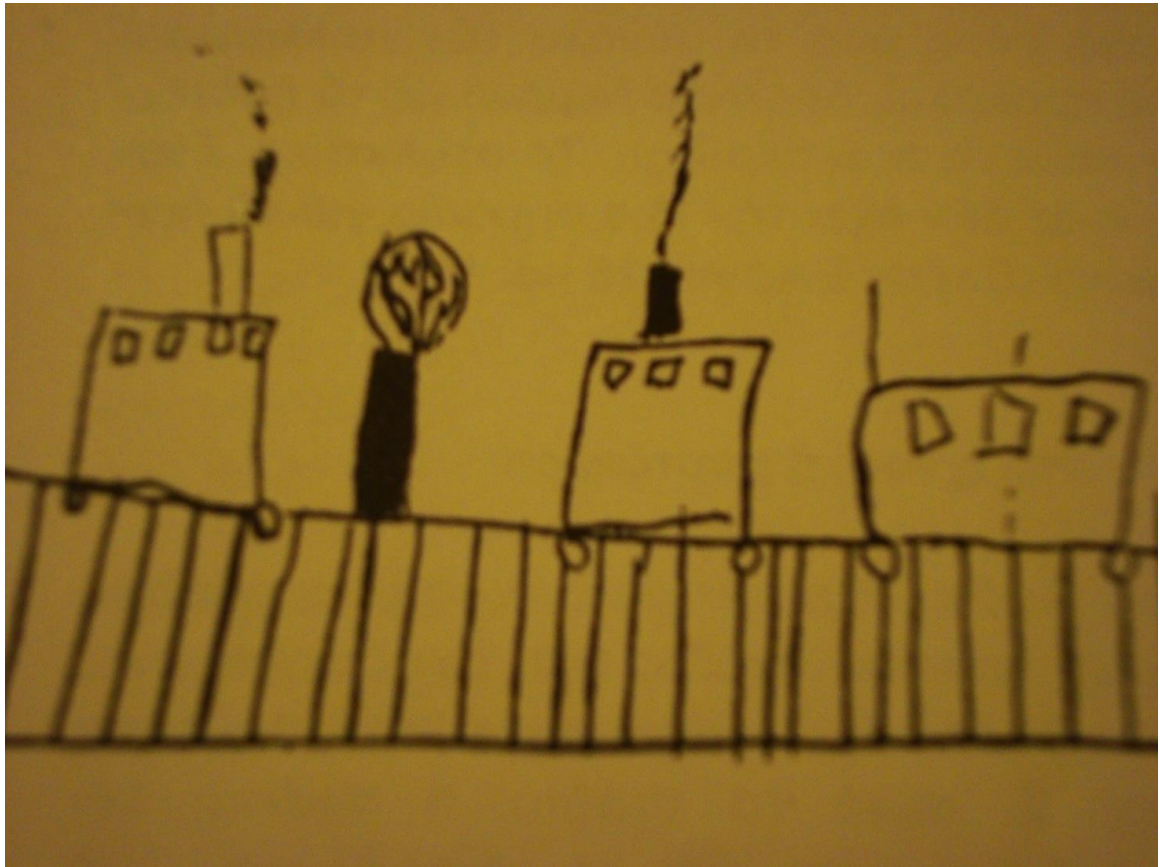
Τα αντικείμενα δεν απεικονίζονται προοπτικά αλλά προβάλλονται στο ίδιο επίπεδο γύρω από ένα άξονα ή σημείο (διανοητικός ρεαλισμός)

Περιστροφική προβολή: πολλαπλές οπτικές γωνίες

Οι γραμμές του τραίνου σχεδιάστηκαν με περιστροφική προβολή

4) Οπτικός ρεαλισμός :Συνήθως στα 12 και ορισμένες φορές από τα 8 ή τα 9, έχουμε το τέλος του παιδικού σχεδίου που σφραγίζεται από την ανακάλυψη της προοπτικής και την υποταγή στους νόμους της. Έχουμε έτσι ένα φτώχεμα, ένα προοδευτικό αποστέγνωμα του σχεδίου που χάνει το χιούμορ του και τείνει να συναντήσει τις παραγωγές των ενηλίκων

6.5 Από το μουτζούρωμα στο σχέδιο (4-7 ετών)

Το παιδί αρχίζει σταδιακά να ελέγχει τι ζωγραφίζει, είναι πιο παραστατικό και υιοθετεί τη δική του φιγούρα για τον άνθρωπο. Αρχίζει να σχηματίζει τετράγωνα και κύκλους, το χρώμα όμως δεν είναι ρεαλιστικό. Δεν αποδίδει το βάθος στην εικόνα, αρχίζει όμως, να ζωγραφίζει τον άνθρωπο σε προφίλ.

7. Δραστηριότητες

7.1. Δραστηριότητα 1

Στην αρχή της ειδικής θεματικής δραστηριότητας αφού διαλέξαμε το θέμα που μας άρεσε, και τα υποερωτήματα στην συνέχεια χωριστήκαμε σε ομάδες.

Έπειτα ήρθαμε σε επαφή με τα υλικά και τα χρώματα όπως (ξυλομπογιές, τέμπερες, κηρομπογιές, μαρκαδόρους) και κάποιες τεχνικές. Κάναμε ελεύθερο σχέδιο με μαρκαδόρους, ξυλομπογιές, κηρομπογιές και τέμπερες.

Χρησιμοποιήσαμε τις τέμπερες ως υλικό και το καλαμάκι ως μέσο για να απλώσουμε σταγόνες χρωμάτων νερομπογιάς και να δημιουργήσουμε διάφορα σχέδια.

Με το ίδιο υλικό και με το κερί κάναμε μια καινούρια τεχνική. Έπειτα φτιάξαμε μια μαγική εικόνα με σταγόνες από τέμπερες αφού διπλώσαμε το χαρτί στα δυο και τρίψαμε τις δυο επιφάνειες μεταξύ τους.

Τέλος μάθαμε πολλά από αυτές τις τεχνικές και ανακαλύψαμε πώς να συνδυάζουμε διάφορα χρώματα και υλικά έτσι ώστε να βγαίνει ένα ωραίο αποτέλεσμα.

7.2. Δραστηριότητα 2

Στα πλαίσια του μαθήματος ειδική θεματική δραστηριότητα επισκεφθήκαμε στις 05/02/2013 την Παπαχριστοπούλειο βιβλιοθήκη Αμαλιάδας.

Όταν πήγαμε ο εισηγητής μας ξενάγησε στο χώρο. Έπειτα χωριστήκαμε σε δυο ομάδες και καθίσαμε σε ένα μεγάλο τραπέζι. Μας παρουσίασε κάποια υλικά όπως (κάρβουνο, νερομπογιές, ξυλομπογιές, λαδοπαστέλ, τέμπερες) και τεχνικές ζωγραφικής. Συγκεκριμένα μας έδειξε πώς να χωρίσουμε ένα κηροπήγιο, ένα γουδοχέρι και ένα πρόσωπο σε τρία μέρη. Έτσι πειραματιστήκαμε με πραγματικά αντικείμενα που προσπαθήσαμε να τα αποδώσουμε πιστά. Μας έδειξε την χρήση χρωμάτων και τις σκιές που δημιουργούνται με την βοήθεια του φωτός. Συγκεκριμένα όταν προσπαθήσαμε να ζωγραφίσουμε το γουδοχέρι, μας διόρθωσε τις γραμμές τις οποίες τις είχαμε κάνει ίσιες ενώ έπρεπε να είναι πιο στρογγυλές. Στη συνέχεια δεν ξέραμε πως να αποδώσουμε τις

σκιές, τότε μας εξήγησε πως τις σκιές μπορούμε να τις αποδώσουμε χρησιμοποιώντας πιο σκούρο χρώμα (προσθέτοντας λίγο μαύρο χρώμα στη βάση που χρησιμοποιούσαμε). Πριν την πραγματοποίηση της επίσκεψης, όλα τα μέλη της ομάδας είχαμε αγχωθεί, παρότι είχαμε ήδη πειραματιστεί στα πλαίσια του μαθήματος με διάφορα υλικά όπως (τέμπερες, λαδοπαστέλ, δακτυλομπογιές, κεριά, καλαμάκια, κ.α.) και τεχνικές (πουαντιγισμός, στένσιλ, κ.α.).

Φεύγοντας από την βιβλιοθήκη καταλάβαμε ότι μπορούμε και έχουμε τις δυνατότητες να ζωγραφίσουμε, ιδίως αν μας δείξουν τα βήματα και τις τεχνικές αλλά και αν αφήσουμε την φαντασία μας να λειτουργήσει.

7.3. Δραστηριότητα 3

Ζωγράφισμα τοίχου αίθουσας Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων

Την Παρασκευή 19 -04-2013, 2^η και 3^η ώρα , στη διάρκεια της Ειδικής Θεματικής Δραστηριότητας, ήρθε στο σχολείο μας ο κ^{ος} Kristo Derfin Hasa, υπεύθυνος του τμήματος ζωγραφικής της Δημοτικής βιβλιοθήκης Αμαλιάδας. Με την βοήθειά του σχεδιάσαμε στον έναν τοίχο της Γ' τάξης του τμήματος των βοηθών Βρεφονηπιοκόμων το εξώφυλλο από το αναγνωστικό της πρώτης τάξης του Δημοτικού του ΟΕΔΒ, έκδοσης 1965.

Μας έφτιαξε το περίγραμμα και μετά μας βοήθησε να το ζωγραφίσουμε. Μας έδειξε πώς να κάνουμε μίξη χρωμάτων για να δημιουργούμε ένα καινούριο χρώμα. Μαζί του φτιάξαμε μια απόχρωση του μπεζ, την οποία χρησιμοποιήσαμε στο πρόσωπο των παιδιών της εικόνας μας, μια απόχρωση του πράσινου για το γρασίδι, μια απόχρωση του μπλε για τον ουρανό.

Ωστόσο εκείνο που μας ενθουσίασε ήταν ο τρόπος με τον οποίο μας έδειξε ότι μπορούμε να δημιουργήσουμε σκιές στα πρόσωπα και τα σώματα των παιδιών της ζωγραφιάς μας!

Όμως αντιμετωπίσαμε και αρκετές δυσκολίες. Πρώτη δυσκολία ήταν το ζωγράφισμα του κάτω μέρους της εικόνας, αφού έπρεπε να ζωγραφίσουμε μέχρι το πάτωμα χωρίς να υπάρχει χώρος και άνεση για την κίνηση των πινέλων.

Η δεύτερη δυσκολία που αντιμετωπίσαμε ήταν κατά την προσπάθειά μας να αποδώσουμε την έκφραση των προσώπων.

Η τρίτη δυσκολία είχε να κάνει με την ποσότητα του χρώματος που χρησιμοποιούσαμε. Συχνά η ποσότητα ήταν αρκετή

και μας «έτρεχε» . Έπρεπε λοιπόν να προσέξουμε να μην λερώσουμε τα σημεία που είχαμε ήδη ζωγραφίσει.

Τελικά το αποτέλεσμα ήταν πολύ ωραίο και νιώσαμε υπερήφανες για την προσπάθειά μας...!

8. Επίλογος

Στα πλαίσια της ερευνητικής μας εργασίας σχετικά με την εξέλιξη του παιδικού σχεδίου μάθαμε τα στάδια εξέλιξης της γραφής και του παιδικού σχεδίου ενός παιδιού από 0 έως 6 ετών. Στα πρώτα στάδια το παιδί αρχίζει να μουντζουρώνει κυκλικά και να κρατάει το μαρκαδόρο με όλη την παλάμη του. Σε μεγαλύτερη ηλικία προσπαθεί και κάνει σχήματα όπως ο άνθρωπος πατάτα. Στην συνέχεια κάνει ζωγραφιές μέσα από τις οποίες εκφράζει τα συναισθήματά του όπως χαρά, λύπη, ενθουσιασμό, αγάπη, μίσος. Το παιδί μαθαίνει από τις ζωγραφιές και διαμορφώνει τον χαρακτήρα του. Τέλος μάθαμε να συνδυάζουμε διάφορες τεχνικές και υλικά έτσι ώστε να έχουμε ένα δημιουργικό αποτέλεσμα.

Κατά την ενασχόληση μας με την Ειδική Θεματική Δραστηριότητα ανακαλύψαμε πως οι παιδικές ζωγραφιές είναι πολύ όμορφες για το χώρο μας. Τον γεμίζουν με θετική ενέργεια και μας υπενθυμίζουν πόσο σημαντικά είναι για μας τα παιδιά μας ή τα αγαπημένα μας πρόσωπα. Είναι το μόνο χειροπιαστό δώρο που μπορούν να προσφέρουν αυθόρμητα, αλλά με τόση αγάπη. Ας τα ενθαρρύνουμε λοιπόν!

9. Βιβλιογραφία

Δήμου, Γ. (1994) **Η Αισθητική Αγωγή Στο Σχολείο**, Αθήνα, Εκδ Κορφή

Καλούρη – Αντωνοπούλου, Ρ. (1999) **Αισθητική Αγωγή**, Εκδ Έλλην

Κακίση – Παναγγοπούλο, Λ. (1994) **Και όμως ζωγραφίζουν**, Αθήνα, Εκδ Δελφοί

Μανέτα ,Μ. Σκουμύδη, Σ. (2001) **Μέθοδοι δημιουργικής απασχόλησης & Τεχνικά εποπτικά μέσα**, Αθήνα , ΟΕΔΒ

Μερεντιέ, Φλοράνς. (1981) **Το παιδικό σχέδιο**, Αθήνα, Εκδ. Υποδομή

10.Παράρτημα

10.1. Τέμπρες

10.2. Με καλαμάκι

10.3. Σφραγίδες

10.4 Με κερι

10.5. Πουαντιγισμός

10.6.Λαδοπαστέλ

10.7. Διδακτική Επίσκεψη

10.8. Ζωγράφισμα τοίχου αίθουσας Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων

